Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., ČETRTEK, 23. FEBRUARJA (FEB. 23), 1939 Subscription $6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 38

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Francija umaknila zahtevo glede amnestije voditeljev lojalistov

Daladierjev kabinet prizna fašistični režim kot legalno špansko vlado. Problem nasičevanja beguncev dela preglavice Franciji. Francove čete obnovile vojne operacije v centralni Španiji. Več civilnih prebivalcev ubitih v letalskih napadih na Almerijo

Pariz, 22. febr. — Francija se je odločila za priznanje Francovega režima in naznanila, da bo poslala poslanika v Burgos. Diplomatje, ki so poročali, da je Daladierjeva vlada umaknila zahtevo glede amnestije voditeljev lojalistične vlade in armade po konferenci med premierjem in zunanjim ministrom Bonnetom, so izjavili, da je vodilni kandidat za poslanika v Burgosu general Georges Catroux, vrhovni poveljnik francoskih čet v Alžeriji. Francija bo priznala Francov režim še ta teden, če se ne bodo pojavile nove komplikacije.

To pomeni, da sta Francija in Velika Britanija bili poraženi v diplomatični igri, da ubijeta Mussolinijev in Hitlerjev vpliv v Španiji. Diktatorja sta ponovno triumfirala, ko je Francija umaknila svoje zahteve.

Senator Leon Berard, ki ga je Daladierjeva vlada poslala v Burgos, je informiral premierja o polomu pogajanj. Grof Francisco Gomez Jordana, zunanji minister v Francovem kabinetu, je preklical sestanek z Berardom in s tem dal razumeti Franciji, da ona ne more staviti pogojev glede ustavitve civilne vojne v Španiji.

Po priznanju španskega fašističnega režima bo morala Francija rešiti problem oskrbe 350,000 španskih beguncev. Oskrba te armade stane Francijo $91,000 na dan. Francoska vlada je včeraj apelirala na Ameriko, Anglijo in Rusijo, naj ji pomagajo financirati oskrbo beguncev. Prvi dve sta odgovorili, da bosta pomagali beguncem preko Rdečega križa, ne moreta pa jim dati zavetja.

Manuel Azana, predsednik španske republike, je izjavil, da se bo umaknil iz španskega poslaniškega urada v Parizu kakor hitro bo Francija priznala Francov režim. S tem je priznal, da je kapitulacija lojalistov neizbežna.

Barcelona, 22. febr. — General Franco je včeraj vkorakal v Barcelono, glavno mesto Katalonije, ki so ga fašistične čete zasedle 26. januarja, kot junak. Spremljal ga je general Fidel Davila, vrhovni poveljnik fašistične armade v severni Španiji. Ko so se vršile ceremonije Francu v počast, je krožilo 250 bojnih letal nad Barcelono.

Hendaye, Francija, 22. febr. — Sem prihajajoča poročila javljajo obnovo fašističnih vojnih operacij v centralni Španiji. To pomeni, da se uporniki pripravljajo na ofenzivo, da podjarmijo ostanek španskega ozemlja, ki je še pod kontrolo lojalistov.

Vest iz Madrida se glasi, da je bilo najmanj 44 oseb ubitih in čez sto ranjenih v šestih letalskih napadih na Almerijo, pristaniščno mesto ob Sredozemskem morju v južnovzhodni Španiji. Fašistični letalci so včeraj napadli tudi Gandijo z bombami, ki so porušile več poslopij.

Cerkev prizna "lojalistične" poroke

Barcelona, 22. febr. — Avtoritete katoliške cerkve so naznanile, da bodo legalizirale vse poroke, ki so bile sklenjene v Kataloniji, ko je bila pod kontrolo lojalistične vlade, in to tudi v slučajhi, kjer so bile poroke izvršene brez duhovnika. Vse, kar zahtevajo od poročencev, je zglasitev v župniščih s pričami, da registrirajo poroke.

Protinacijska agitacija na Poljskem

Nemčija bi rada dobila poljski koridor

Varšava, Poljska, 22. febr. — Protinacijska agitacija se razširja na Poljskem, odkar je nemški zunanji minister Joachim von Ribbentrop obiskal Varšavo in konferiral s poljskim zunanjim ministrom Beckom. Konferenca se je izjalovila na vsej črti, dasi uradni poljski krogi še niso javno priznali tega dejstva. Dokaz je v agitaciji proti Nemčiji in v zahtevah, naj Poljska išče prijatelje v Franciji, ker se na nacije ne more zanašati.

Pogoji, katere je predlagal Ribbentrop za utrditev prijateljstva med državama, so bili taki, da jih ne bi mogla sprejeti niti mala državica, še manj pa Poljska, ki se prišteva med velesile. V Varšavi še vedno prevladuje bojazen, da bo Berlin ponovno potisnil na površje vprašanje poljskega koridorja. Naciji niti ne skrivajo načrtov, da hočejo imeti koridor preko Poljske.

Možnost je, da bo Hitlerjeva vlada kmalu preklicala provizije mirovne pogodbe glede koridorja, ki cepi Pomeranijo od vzhodne Prusije. Druga možnost je, da bo Nemčija ponudila Poljski izhod do morja pri Libaju, litvinskem pristaniščnem mestu. Ne glede na to, kar še lahko pride, so druga znamenja, ki jasno pričajo, da se je prijateljstvo med Poljsko in Nemčijo ohladilo.

Policijsko terorizíranje stavkarjev

Hearstovi pobojniki napadli pikete

Chicago. — Sedemnajst oseb je bilo ranjenih, ko so Hearstovi pobojniki napadli stavkujoče časnikarje in njih simpatičarje pod protekcijo policije. Pobojniki so potem grozili časnikarjem, ko so razpečevali letake pred trgovinoma Sears & Roebuck Co. in Wieboldt Co. Zahteve časnikarjev, naj policija razoroži pobojnike, je bila ignorirana.

V napadu na pikete pred uradom Hearstovih listov sta bila težko ranjena Arthur Graviss in Robert Wicks. Oba so morali odpeljati v bolnišnico.

Sodnik Francis Borrelli je oprostil dva stavkarja in tri Hearstove najeteže, ki so bili aretirani na obtožbo nespodobnega obnašanja po bitki pred Hearstovim poslopjem. Dva stavkarja, Charles Traugott in Henry J. McGinnis sta bila pozneje aretirana, ker sta razpečevala letake.

Delegacija časnikarjev se je oglasila v uradu župana Kellyja in protestirala proti policijskemu terorizíranju stavkarjev. Župan je obljubil delegaciji, da bo takoj odredil preiskavo. Dalje je zagotovil delegacijo, da bo podvzel korake, da se policija ne bo več vmešavala v aktivnosti stavkarjev.

Angleški diplomat obišče Moskvo

Utrditev trgovinskih vezi z Rusijo

London, 22. febr. — Predsednik vlade Neville Chamberlain je informiral parlament, da bo R. S. Hudson, tajnik v uradu trgovinskega ministra, obiskal Moskvo prihodnji mesec z namenom sklenitve trgovinske pogodbe s sovjetsko Rusijo. Hudson in Oliver Stanley, predsednik angleške trgovske zbornice, sta nedavno obiskala Berlin, da izboljšata ekonomske odnošaje med Veliko Britanijo in Nemčijo.

Sovjetska vlada je zadnji teden sklenila trgovinski pakt s Poljsko. Zdaj je bilo naznanjeno, da bo polkovnik Beck, poljski zunanji minister, odpotoval v London. Iz tega sklepajo, da bo Anglija zavzela bolj prijateljsko stališče napram Sovjeteski uniji. Slednja je bila deloma po Chamberlainovi krivdi potisnjena v ozadje v času češko-nemške krize. Rusija ni bila povabljena na monakovsko konferenco v septembru, kateri je sledilo razkosanje češkoslovaške republike.

Lord Halifax, angleški zunanji minister, je v svojem nedavnem govoru omenil, da je angleška vlada za izboljšanje odnošajev s sovjetsko Rusijo. Pozneje je bil Halifax gost ruskega poslanika na banketu, ki se je vršil v uradu ruskega poslaništva.

Hudsonov obisk Moskve bo prvi obisk angleškega diplomata od l. 1935. Anthony Eden, bivši zunanji minister, je takrat obiskal Rusijo, da pridobi sovjetsko vlado za priključitev k načrtu kolektivne zaščite Evrope.

Nov protilinčarski načrt pred kongresom

Washington, D. C. — Senator W. Warren Barbour, republikanec iz New Jerseyja, je predložil nov protilinčarski zakonski osnutek kongresu. Načrt sliči onemu, ki sta ga v zadnjem zasedanju predložila senatorja Wagner in Van Nuys in je bil poražen v kongresu. Načrt določa denarne in zaporne kazni uradnikom, ki zanemarjajo svojo dolžnost in nočejo preprečiti drhalskega nasilja.

Unija sklenila značilno pogodbo

New York. — Pogodba, ki prepoveduje veletrgovini kupovanje in prodajanje nemškega, italijanskega in japonskega blaga, je bila sklenjena med unijo trgovinskih klerkov, včlanjeno v CIO, in newyorško firmo Parker Department Stores. Ta unija se je že prej izrekla za bojkotiranje izdelkov diktatorskih držav. Veletrgovina se je v pogodbi tudi obvezala, da pri uposlitvi ne bo zapostavljala delavcev zaradi plemenskih in verskih razlik.

Belgija dobila koalicijsko vlado

Bruselj, Belgija, 22. febr. — Senator Pierlot je naznanil sestavo nove vlade, ki bo nadomestila ono, kateri je načeloval premier Henri Spaak in katera je resignirala 9. februarja. Novo vlado tvorijo klerikalci, socialisti in reprezentantje drugih političnih grup. Liberalna stranka, ki je prisilila Spaaka v resignacijo, ni reprezentirana v novi vladi.

Hitlerjev tisk napadel ameriške žide

Izgredi na nacijskem shodu razkačili Berlin

Berlin, 22. febr. — Hitlerjev tisk tolmači izgrede na shodu Nemško-ameriške zveze, nacijske organizacije, v New Yorku kot izzivanje Nemcev v Ameriki. Tisk je objavil dolga poročila o shodu in bitki, ki se je razvila med naciji in njih nasprotniki. Poročila so bila objavljena pod velikimi naslovi kot "Židovski terorizem v New Yorku" in "Borba za svobodno Ameriko."

List Angriff, glasilo ministra nacijske propagande Goebbelsa, piše, da so izgredi nov dokaz zlobnosti židov in manifestacije sovraštva in maščevanja. Nemško ljudstvo je že ustvarilo svojo sodbo o židih in drugi civilizirani narodi jih bodo tudi spoznali.

Nacijski tisk je spet pričel napadati Roosevelta in druge prominentne Američane. Predmet žgoče kritike je bil včeraj tudi senator Key Pittman, demokrat iz Nevade in načelnik senatnega odseka za zunanje zadeve, ker je v svojem govoru po radiu napadel totalitarne države in dejal, da so Američani pripravljeni umreti v borbi za pravico in svobodo.

Angriff je objavil članek, v katerem napada Rooseveltovo vmešavanje v evropske zadeve. "Ako bo Roosevelt izvajal svojo agresivno politiko proti totalitarnim državam in poleg Ameke oboroževal tudi Francijo in Anglijo, tedaj moramo pričakovati ameriško intervencijo v Evropi," piše list. "Ameriško ljudstvo se mora zavedati te nevarnosti in nastopiti proti Rooseveltu, ki podžiga gonjo proti totalitarnim državam z namenom, da provocira novo svetovno vojno."

Italijani invadirali francosko kolonijo

84 ubitih v obmejni bitki?

Pariz, 22. febr. — Poročila, da je bilo 84 vojakov ubitih, ko so italijanske čete udrle v Tunisijo, francosko kolonijo v severni Afriki, se vzdržujejo. Poročila o spopadu so dobili vladni in privatni krogi v Parizu iz Tunisa, glavnega mesta francoske kolonije.

Bitka se je vršila zadnji petek, ko so italijanske čete v Libiji prekoračile mejo in invadirale Tunisijo 25 milj južnovzhodno od francoske trdnjavske črte pri Ben Gardani. Italijanske čete so bile pognane nazaj po spopadu, v katerem je padlo 80 Italijanov in štirje Francozi. Po tem incidentu so francoske militaristične avtoritete poslale nove čete v trdnjavsko cono.

August Nogues, načelnik francoske administracije v Maroku, je sklical konferenco poveljnikov francoske oborožene sile v Alžirju. V njegovo območje spada koordinacija obrambe francoskih kolonij v severni Afriki.

V zadnjih tednih je prišlo še več poročil o obmejnih incidentih, ki pa niso bila uradno potrjena. Pred tremi tedni je bilo sestreljeno italijansko vojaško letalo, ki se je pojavilo nad francoskim ozemljem.

Zdaj se v Parizu širijo vesti o transportaciji nemških čet preko Italije v Libijo. Te vesti še niso bile uradno potrjene. Italija je pred kratkim pozvala rezerviste pod zastavo in poslala nove čete v Libijo.

Francoska oborožena sila v Tunisiji šteje 35,000 mož, toda Francija lahko vsak čas ojači to armado z vojaškimi četami, ki so koncentrirane v Alžiriji in Somaliji.

ANGLEŠKI PARLAMENT ODOBRIL OBRAMBNI PROGRAM

Štiri milijarde dolarjev za oboroževanje

KRITIKA VLADNE POLITIKE

London, 22. febr. — Angleški parlament je včeraj odobril obrambni program in to nekaj ur potem, ko je predsednik vlade Neville Chamberlain priznal, da bo oborožitvena tekma, ki je zdaj v teku, pognala vse evropske države v bankrot. Poslanec W. S. Morrison je potem v imenu barona Chatfielda, ministra koordinacije obrambe, informiral parlament, da Anglija in Francija sestavljata načrt skupne obrambe. Vsa bojna sredstva — armade, bojne ladje in letala — bodo služila skupni obrambi v slučaju, da se Anglija in Francija zapleteta v vojno.

Parlament je dalje odobril načrt glede iskanja notranjega posojila za financiranje jačanja oborožene sile na suhem, morju in v zraku. Ta določa dodatne izdatke v vsoti dveh milijard dolarjev, kar pomeni, da bo Anglija potrošila $7,500,000,000 v prihodnjih petih letih za oboroževanje. Načrt je bil sprejet s 310 proti 127 glasovom.

A. V. Alexander je v imenu laboritske opozicije pobijal oborožitveni program. Dejal je, da je monakovska konferenca, kateri je sledilo razkosanje češkoslovaške republike, pospešila oborožitveno tekmo in ustvarila nove komplikacije. Kapitulacija Chamberlaina in Daladierja pred Hitlerjem in Mussolinijem na monakovski konferenci ni prinesla pomirjenja, temveč je ustvarila nove komplikacije.

Clement R. Attlee, vodja laboritske opozicije v parlamentu, je očital Chamberlainu, "da je žrtvoval moralna načela, ker se je postavil na stran diktatorskih držav. Ogromni izdatki za oboroževanje ne bodo omilili brezposelnosti, temveč dali priliko municijskim magnatom za kopičenje profitov. Chamberlain se bi moral iz prošlih izkušenj prepričati, da ne sme zaupati besedam in obljubam diktatorjev."

Martin išče podporo pri ADF

Apel na člane avtnih unij

Detroit, Mich., 22. febr. — Homer Martin, odstavljeni predsednik unije združenih avtnih delavcev, je v svojem govoru po radiu dejal, da pozdravlja podporo s strani Ameriške delavske federacije in z vsake druge strani v borbi proti Johnu L. Lewisu in komunistom, ki dominirajo CIO. Martin je tudi pozval člane krajevnih unij, naj pošljejo delegate na njegovo konvencijo, ki se prične 4. marca v Detroitu.

Odstavljeni predsednik je silovito udrihal po Lewisu, "ker podpira komuniste v njih naporih, da dobijo kontrolo nad avtno unijo." Rekel je, da se bori za avtonomijo avtne unije. Zahteva isto, kar je zahteval od Ameriške delavske federacije l. 1936 predno je unija izstopila iz ADF. Avtna unija ni ničesar pridobila, ko je stopila v CIO. Lewis je odgovoren, da unija izgublja člane in prestiž.

Martin je pred nastopom na radioopostaji zanikal poročila, da se bo avtna unija vrnila v Ameriško delavsko federacijo.

Jeklarska unija podprla Kellyja

Masaker jeklarskih stavkarjev pozabljen

Chicago, 22. febr. — Krvav madež administracije župana Kellyja, čigar policija je ustrelila deset jeklarskih stavkarjev in ranila več drugih na spominski dan l. 1937 pred tovarno Republic Steel Co. v South Chicagu, je, kot vse kaže, opran. Harry Harper, član organizatoričnega odbora jeklarskih delavcev, ki je izgubil oko v policijskem napadu na stavkarje, je naznanil, da on in odbor, kateremu načeluje Van A. Bittner, prijatelj Johna L. Lewisa, predsednika CIO, podpirata Kellyja, ki ponovno kandidira za župana.

Harper je dejal, da je Kelly edini kandidat za župana, kateremu volilci lahko zaupajo. On je tudi edina oseba, ki reprezentira "new deal" v tej volilni kampanji. Courtney, ki je tudi kandidat za župana kot demokrat, se je zvezal s polkovnikom Knoxom, izdajateljem lista Daily News in podpredsedniškim kandidatom republikanske stranke l. 1936, zato mu delavci ne smejo zaupati.

"V nedavnem konfliktu med klavniškimi delavci in kompanijo je Courtney podpiral kompanijsko unijo," je rekel Harper. "Courtneyjeva socialna filozofija je v skladju s filozofijo Wall streeta in republikancev. On hoče uničiti Rooseveltove reforme. Na drugi strani župan Kelly priznava svoje napake. Jeklarski delavci vemo, da se je pod njegovo administracijo pripetil incident v South Chicagu in jaz sam sem izgubil eno oko v tistem incidentu, kljub temu sem uverjen, da bo Kelly ščitil civilne svobodščine državljanov in pravico delavcev do organiziranja."

Kongresnik okrcal fašistične države

Amerika mora braniti svojo demokracijo

Washington, D. C., 22. febr.— Kongresnik Carl Vinson, demokrat iz Georgije in načelnik mornaričnega odseka nižje zbornice, je v svojem govoru silovito udrihal po Italiji, Nemčiji in Japonski ob otvoritvi debate o ojačanju narodne obrambe in gradnji vojaških baz na ameriških otokih v Pacifičnem in Atlantskem morju. "Narodna obramba je največje važnosti v tem kaotičnem stanju človeške zgodovine," je rekel Vinson. "Nihče naj ne misli, da obramba Amerike ni potrebna v momentu, ko diktatorja Nemčije in Italije hočeta dobiti kontrolo nad Evropo in Japonska na Daljnem vzhodu. Ako bosta Francija in Anglija poraženi v borbi z diktatorji, bo Amerika ostala edina trdnjava demokracije."

Vinson je opravičeval prodajo ameriških bojnih letal Franciji in Angliji, ker jima bo to omogočilo uspešno obrambo proti fašizmu, da ne bosta postali žrtev diktatorskih držav. On je tudi zagovarjal načrt, da kongres dovoli pet milijonov dolarjev za utrditev otoka Guama v Tihem morju. Ta otok je oddaljen le 1500 milj od Japonske.

Organiziranje rudarjev v Minnesoti

Hibbing, Minn. — Organizatorji CIO poročajo, da organizatorična kampanja med rudarji dobro napreduje. Nekatere kompanije so že podpisale pogodbo z unijo CIO, ki določa zvišanje mezde in skrajšanje delovnih ur ter letne počitnice s plačo.

JAPONCI ZAPRETILI Z INVAZIJO TUJIH KONCESIJ

Drastična akcija proti terористom v Šanghaju

VELIKA LETALSKA BITKA

Tokio, 22. febr. — Napetost med Japonsko in zunanjimi velesilami se je povečala, kar je posledica japonskega letalskega napada na železniško postajo v angleškem Hongkongu in protijaponske agitacije v Šanghaju. Angleška vlada je naslovila oster protest Tokiju zaradi napada na železniško postajo.

Po včerajšnji seji kabineta so premier Kičiro Hiranuma, zunanji minister Arita, vojni minister Itagaki in mornarični minister admiral Jonaj naznanili drastično akcijo, da ustavijo protijaponski terorizem v Šanghaju, zaeno pa so zapretili z invazijo mednarodne naselbine in francoske koncesije. Včeraj sta bila v Šanghaju izvršena nadaljnja dva politična umora. Dva člana šanghajske administracije sta bila ustreljena po grupi teroristov, ki so po umoru pobegnili.

Iz odgovorov, ki so jih dali japonski ministri na vprašanja poslancev v parlamentu, je bilo jasno, da je tokijska vlada pripravljena riskirati mednarodne komplikacije, "da postavi red in mir v mednarodni naselbini v Šanghaju." Premier je v svojem govoru poudarjal, da ne bo nihče ustavil Japonske v njenih naporih, da zatre terorizem.

O japonskem napadu na železniško postajo v Hongkongu, v katerem je bilo devet oseb ubitih, in angleškemu protestu, japonsko časopisje molči. Georffry Northcote, governer Hongkonga, je odredil preiskavo letalskega napada in obvestil angleško vlado o rezultatu preiskave, zaeno pa jo je pozval, naj pošlje oster protest Tokiju.

Šanghaj, 22. febr. — Oboji, Japonci in Kitajci, poročajo o zmagi v letalski bitki, ki se je včeraj vršila nad Lančovom, važno kitajsko militaristično bazo v severozapadni Kitajski. Japonci poročajo, da so sestrelili 36 kitajskih letal, katere so pilotirali ruski letalci, ter uničili kitajsko vojaško letališče v Lančovu in vojaške barake. Poročilo iz Čungkinga, začasnega glavnega kitajskega mesta, pa pravi, da so Japonci izgubili devet bojnih letal v bitki in da so bili samo trije kitajski letalci ranjeni.

Anglija obdrži mandat nad Palestino

London, 22. febr. — Anglija je naznanila, da bo obdržala mandat nad Palestino, zaeno pa je namignila, da bo omejila izseljevanje židov, da ugodi zahtevam arabskih nacionalistov. Ti so proti temu, da bi Palestina postala nova domovina židov. Konferenca reprezentantov židov in Arabcev, ki se vrši v Londonu, ni prinesla nobenih uspehov. Napori angleške vlade, da konča konflikt med židi in Arabci, so še izjalovili.

Ameriška kooperacija z Ligo narodov

Washington, D. C., 22. febr.— Ameriška vlada je obljubila Ligi narodov tesnejšo kooperacijo v njenih tehničnih in nepolitičnih aktivnostih. Diplomatični krogi v Washingtonu pripisujejo tej akciji veliko važnost v tem momentu, ko se politična pogajanja med evropskimi državami vršijo zunaj Lige narodov.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (razen Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 21, 1938), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Glasovi iz naselbin

Predavanje o starem kraju

Springfield, Ill. — Ko so pred leti prihajali priseljenci iz starega kraja v naše naselbine, smo jih hoteli vsi slišati, kako je še tam, od koder smo mi prišli. V nedeljo popoldne dne 26. februarja boste lahko vsi slišali Franka Zaitza, predsednika nadzornega odbora SNPJ, ki bo predaval o razmerah v Evropi, kjer se je nahajal zadnje poletje. S. Zaitz je prepotoval mnoge kraje in bo nam lahko veliko zanimivega povedal.

Torej ne zamudite te prilike in pridite v nedeljo vsi v tukajšnji Slovenski dom. Predavanje se prične točno ob 3. popoldne. Po predavanju bomo imeli večerjo v spodnjih prostorih. Imeli bomo pristne kranjske klobase. Po večerji bo ples in domača zabava. Igrali bodo Gorškovi bratje. Vstopnina za shod in ples samo 25c. Za dobro postrežbo bo skrbel klubov odbor.

Joseph Ovca.

S pota

Do sedaj sem vedno hvalil mrzlo Minnesoto, ker je bila res lepa, mila zima. Toda kmalu v začetku februarja je nastal pravi sibirski ples. Snega je na ulicah Dulutha naneslo kar hribčkom podobne kupe. Izjema je le glavna ulica tik ob jezeru Superior. Drugod je še sedaj visoko zasneženo. Vozna pot je le za silo prodrta, stranski hodniki pa so visoko zaprti s snegom. Tudi mraz pritiska od 20 do 25 stopinj pod ničlo ali pa še več. Toda temu smo tukaj že navajeni in nas ne straši.

Bolnikov je še vedno mnogo. Te dni je zapustil bolnišnico v Duluthu minnesotski rojak Panjan, ki se je vrnil v Chisholm. Odpeljal ga je obče znani rojak in pogrebnik Anton Mahne, član SNPJ.

Na Elyju je po par tednih bolezni umrl John Žitnik, rojen v Šmarju pri Ljubljani pred 51 leti. Na Elyju je živel okrog 30 let. Njegovega pogreba se je udeležil tudi njegov 81-letni oče, ki na starost živi v Duluthu. Pokojni zapušča poleg očeta in žene eno sestro v Cjevelandu, O., na Elyju pa mnogo prijateljev in znancev.

To pišem še v Duluthu. Številnim obiskovalcem se prisrčno zahvalim za obiske. Z veseljem naznanjam izboljšanje mojega zdravja. Bilo je zelo zrahljano po več operacijah in po nekem avtnem presenečenju ter po rudarskih delih prva leta. Na starost pride vse nad človeka kakor podedovani greh. Ali kot so me sedaj zdravniki poflikali, upam, da bom še več časa pisal — s pota.

Matija Pogorelc.

To in ono

Sygan, Pa. — Sygančani sedaj v mrzli zimi kar bolj pri peči sedimo in se kratkočasimo s čitanjem slovenskih listov, katere pridno prebiramo, najbolj pa našo Prosveto, ki nam je najbolj priljubljena. Z delom gre tukaj bolj počasi, kakor povsod. Zima nas pritiska, kapitalist nas tlači tako, da je groza, on pa veselo žvižga. Saj lahko, ker njegova malha je zmerom polna. Čas je, da bi se tudi za delavca spremenilo, da ne bo večni trpin in suženj.

Letos tudi bolezen precej obiskuje našo naselbino. Precej časa je bila bolna mrs. F. Pleteršek; miss J. Dernovšek pa se je morala podvreči mali operaciji. Zdaj ji gre že na bolje. Že dalj časa je bolna tudi mrs. M. Drobne, katero trga revmatizem. Želimo, da bi zopet kmalu ozdravila in prišla med nas. Vse tri so članice društva 6 SNPJ in njegovega gospodinjskega odseka.

Članice gospodinjskega kluba prosim, da se udeležite prihodnje seje na 24. febr. Pogovoriti se moramo o več važnih stvareh. Če nas pride samo en par, ne moremo ničesar ukreniti. Mrs. Ramovš je rekla, da nam bo nekaj lušnega povedala.

Poročam tudi žalostno vest, da je po dolgi bolezni dne 13. februarja umrl George Krek. V tej naselbini je živel dolga leta. Tukaj zapušča žalujočo soprogo in tri odrasle otroke. Naj mu bo lahka tuja gruda, družini pa naše sožalje.

Amalija Horvat, 6.

Iz življenja minnesotskih Slovencev

Milwaukee. — V zadnji polovici preteklega stoletja so se pričeli ljudje naseljevati v severni del Minnesote, v okraj St. Louis severno od Dulutha. Naseljenci so bili večinoma Irci in Švedi, med njimi tudi nekaj Slovencev, kakor so misijonar Buh, Lazar in nekaj drugih.

V tem delu Minnesote je takrat zvezna vlada dajala t. zv. "homesteade" ali domovinska zemljišča v obsegu 160 akrov vsaki osebi, ki se je naselila. Če je bilo na primer v eni družini pet odraslih oseb, ki so se zainteresirali zanje, je vsaka oseba lahko dobila od zvezne vlade svoje domovinsko zemljišče. Ravnati se je seveda morala po vladnih predpisih. Ti predpisi so narekovali, da si je morala vsaka zainteresirana oseba ogledati zemljišče, predno je mogla zaprositi vlado za tako zvane prve ali "filing" papirje. Na zemljiškem uradu je morala namreč točno opisati, kakšno je zemljišče, v katerem ranču, townshipu ali sekciji se nahaja. Šele potem, ko je podala podatke, ki so se ujemali s podatki zemljiškega urada, je dobila "filing" ali vložitvene papirje.

Potem si je naseljenec moral na zemljišču postaviti po predpisih veliko hišo ali kočo in živeti v nji vsaj 2 meseca na leto 5 let zaporedoma. V tem času je moral tudi vsako leto očistiti toliko zemlje, kolikor so zahtevali predpisi. Po petih letih se je podal z dvema pričama na zemljiški urad, kjer so mu dali za $25 lastninsko pravico do zemljišča.

Ta zemljišča so bila na rodovitni zemlji in obraščena z visokim, debelim drevjem. Bil je tako rekoč pragozd. Kar je bilo močvirnate zemlje, katere v tistem delu Minnesote ni bilo malo, jo je zvezna vlada dala državi za šole in druge javne naprave.

V ta del države so se ljudje v oni dobi naseljevali z veliko težavo, kajti bili so nepregledni gozdovi, po katerih ni bilo druge poti kakor zemljemerski preseki, ki so vodili od juga proti severu in od vzhoda proti zapadu. Toda kljub velikim težavam so se ljudje naseljevali na ta zemljišča dokaj naglo. V nekaj letih so se nekateri pionirji že naselili ob kanadski meji.

Ti pionirji so mnogo trpeli predno so si napravili svoje domove v tistih pragozdih. Kakor že omenjeno, ni bilo druge poti kakor zemljemerski preseki, ki so vodili tudi po več milj dolgem močvirju. Skozi ta močvirja so morali naseljenci hoditi s težkimi nahrbtniki, ker z vozov in živino niso mogli po njih. Vse kar so potrebovali za naselitev, so morali znositi na svojih hrbtih, nekateri po 50 in več milj daleč.

Tako so se ti življenja polni ljudje naseljevali v nepregledne gozdove z nado, da bodo enkrat postali sami svoji gospodarji, ki bodo delali sami zase in bili neodvisni od izkoriščanja po rudnikih, tovarnah ali kjerkoli. V nekaj letih se je to tudi zgodilo. Z državno pomočjo so si zgradili pota do svojih zemljišč in dobili zvezo z zunanjim svetom. Njihovemu lesu, ki so ga sekali za drva in tudi za trg, je to pripomoglo do precejšnje veljave. Za prodani les so si nabavili živino in druge potrebščine. V kratki dobi so postali precej umni in veljavni živinorejci.

Nikomur pa ni prišlo na misel, da njihova zemljišča leže na bogati železni rudi. To so spoznali šele potem, ko je neki irski naseljenec v bližini Hibbinga odkril železno rudo pri kopanju vodnjaka. Ko je Irec naznanil svojim sosedom, da je v vodnjaku odkril železno rudo, so takoj prihiteli na lice mesta, si ogledali rudo in ugotovili, da mora vsebovati mnogo železa. Kakor mi je pravil pozneje neki Irec, se je ta novica hitro raznesla daleč okrog. Prišla je na uho tudi državnim oblastem, ki so k najditelju poslale kemične izvedence, da ugotove, kaj je resnice na stvari. Pri preiskavi so kemiki ugotovili, da ruda vsebuje 80% železa.

K Ircu je potem poslala svoje ljudi tudi neka družba, ki se danes imenuje jeklarski trust. Vprašali so ga, koliko zahteva za posestvo. Ker je zahteval precejšnjo vsoto — koliko, mi dotični Irec ni mogel povedati — ni bilo s kupčijo nič. Družba mu je ponudila tako nizko vsoto, da o prodaji posestva ni hotel nič slišati. Toda firma ga je uklonila na drugačen način. Pri državni vladi, kjer je imela svoje ljudi, je izposlovala, da so tistemu Ircu naložili tako visoke davke, da jih ni mogel plačati. Primoran je bil družbo obvestiti, da ji je pripravljen prodati posestvo za ponudeno ceno.

Tako je jeklarska oziroma Oliver Mining družba prišla poceni do tega posestva in bogatega zaklada železne rude. Na posestvu je takoj postavila svedre in ugotovila debelost rudne plasti in smer njenega ležišča. Potem je družba pričela kupovati zemljišča tudi od onih, pri katerih je vedela ali pa domnevala, da leži ruda. In ker tisti naseljenci niso znali, da je v njih zemljiških ruda, so posestva prodajali za ponujano jim ceno. Če tega niso hoteli, je z njimi pa tako napravila kako s tistim Ircem, ki je rudo odkril. Če so pa plasti rude segale v močvirja, ki so bila državna last, je od države dobila to zemljo skoraj zastonj. Največ je zanjo — za rudo — plačala pet dolarjev aker. Država je zahtevala od kupne vsote le 15% gotovine, kupec pa je imel čas 40 let, da je plačal ostalo vsoto in male obresti.

Ko si je družba na ta način prilastila veliko ozemlja, je pričela graditi železnico iz Dulutha v Hibbing. Ko je bila z njo gotova, je v Hibbingu takoj odprla rudnike in v njih uposlevala vedno več rudarjev. Po narodnosti so bili največ Irci, Švedi in Finci. Slovencev je bilo le malo. Potem je družba pričela iskati rudo tudi po okolici Hibbinga in ugotovila, da leže plasti od vzhoda proti zapadu. Po nekaterih mestih so bile več milj široke.

V Chisholmu so našli rudo le nekaj čevljev pod površino zemlje. Našli so jo v Buhlu, Montironu, Virginiji, Evelethu, Gilbertu, Biwabiku, Aurori in več drugih krajih. Po vseh teh krajih so pričeli odpirati rove in okrog njih seveda tudi graditi mesta. Mesta so rasla ko gobe po dežju.

Slovenci so pričeli prihajati v večjem številu na železno okrožje Minnesote med 1890 in 1900. Mnogo jih je prišlo iz stare domovine, drugi pa iz ameriških industrijskih mest. Vsi so takoj dobili delo v rudnikih, ki so slovili daleč po deželi, da se v njih stalno dela in tudi dobro zasluži.

Ko sem leta 1903 prišel v Eveleth, je bilo tam že več sto Slovencev. Večina jih je delala v rudnikih. Nekateri so že imeli gostilne, drugi pa hiše, v katerih so imeli rudarje na hrani in stanovanju. Tudi že več slovenskih trgovcev je bilo. V Evelethu sem delal do 1905, nakar sem se preselil v Chisholm, kjer so rudnike šele odpirali in gradili mesto. Ob mojem prihodu je bilo tam komaj kakih 20 hiš. V Chisholmu so v rudnikih največ uposlovali Slovence in Hrvate, ker so jih smatrali za najboljše delavce.

Delo v minnesotskih rudnikih je bilo stalno le toliko časa, do-

(Dalje na 3. strani.)

William O. Douglas (levo) in G. A. Gesell, člana federalne borzne komisije.

Grupa španskih beguncev, ki se je umaknila v Perpignan, Francija, po fašistični okupaciji Katalonije.

Kako stoji Amerika z ozirom na vojno—VI

V javnem življenju Evrope se zadnje čase pojavlja nova obrambna metoda, ki se označuje v angleškem jeziku z besedo "appeasement." Po naše bi se to reklo "potolažiti" ali "pomiriti" nekoga. Ako vržeš krvoločnemu psu kos mesa in s tem nekaj časa zadržiš napad nase, bi bila to primerna razložitev te metode.

Iznajditelj te metode ali najnovejše mednarodne politike je vsekakor angleški ministrski predsednik Chamberlain. On vodi že dve ali tri leta politiko "appeasementa" v odnošajih Anglije z Nemčijo in Italijo — in pod njegovim vplivom se tudi Francija drži te politike. Anglija in Francija "tolažita" Hitlerja in Mussolinija na račun — Čehoslovakije, Španije, Avstrije itd., ampak ta metoda odkupavanja, ki je očiten znak slabosti in strahopetnosti, je obsojena na grd fiasko. Saj je vendar jasno, da učinkuje baš nasprotno. Čim več kosov mesa dobi požrešen pes, tem bolj mu raste apetit in toliko več zahteva. Prav tako se obnašajo "tolaženi" diktatorji.

Ameriški burbonci, ki so idejno najbližje Chamberlainu in njegovim londonskim in pariškim bratcem, se tudi oprijemljejo taktike "appeasementa". Angleški, francoski in ameriški kapitalisti so enako — slepi in gluhi za dejstva. Ruski boljševizem jim je že pred dvajsetimi leti vsekal takšen strah do dna mozga, da še danes ne vidijo nič drugega kot ta strah. Na primer italijanski in nemški kapitalisti lahko tulijo bolečin, da se razlega po vsem svetu — ampak v Angliji, Franciji in Ameriki tega ne slišijo in še vedno so uverjeni, da je fašizem najboljša garancija zoper boljševizem! — Zato je po mnenju teh burboncev potrebno, da se fašizem rešpektira in moralno podpre kjerkoli je mogoče.

Burbonski tisk v Združenih državah je srdit na Roosevelta in ostale ameriške liberalce zaradi tega, ker "dražijo" fašiste in nacije. Fašiste in nacije je treba pustiti pri miru ne glede na to, če še tako rogovilijo po Evropi! Ameriški burbonci nimajo absolutno nič proti temu, da Amerika zalaga na debelo in široko japonske militariste, italijanske fašiste in nemške nacije z bojnim materialom, so pa odločno proti temu, da bi Amerika zalagala Kitajce in evropske demokratične dežele. V Berlinu, Rimu in Tokiju namreč pravijo, da Amerika "izziva vojno", če prodaja bojni material Kitajski, španski republiki in sploh demokratičnim deželam v Evropi — in ameriški burbonci ponavljajo kakor papige za fašisti isto. Ameriški demokratični državniki ne smejo kritizirati fašističnih diktatorjev, ne smejo zagovarjati demokracije, kajti to je "izzivanje vojne . . ."

Hote ali nehote počenja isto taktiko ameriška katoliška hierarhija. Oficielno vodstvo cerkve — ne glede na protivno mnenje posameznih višjih in nižjih dušnih pastirjev ter 42 odstotkov vseh katolikov — je na stališču, da je komunizem veliko večje zlo kot fašizem, zato je treba stati ob Franku v Španiji in molčati o fašistični brutalnosti v Italiji in Nemčiji — toliko bolj je pa treba vpiti o komunistični brutalnosti (tudi o tisti, katere ni in je ni bilo!) ter o silni nevarnosti komunizma po vsem svetu . . .

Razume se, da ta vesoljna taktika "appeasementa" žene vso vodo na mline fašizma. Fašistična propaganda gre za tem, da razcepi prebivalstvo vseh demokratičnih dežel, posebno pa v Ameriki. Povedali smo že, da zmaga evropskih totalitarcev zavisi od Amerike — in totalitarci to dobro vedo, zato je zanje potrebno, da so jim vrata do ogromnih zalog ameriškega materiala vedno na široko odprta, da pa bodo vedno odprta — mora Amerika idejno in politično ostati v konfuziji, mora biti razcepljena in njena politična demokracija mora biti paralizirana!

Desperatna igra evropskih diktatorjev zdaj je, da paralizirajo Ameriko, da jim ne bo mešala štrene — da ne bo mogla braniti nikogar, niti sebe ne! — in da jo bodo lahko izkoriščali zase brez mej. Pri tej igri imajo diktatorji na svoji strani ameriške burbonce (veliko večino

(Dalje v zadnji koloni)

Zakoni pri živalih

Zanimivo je, kako različen je položaj samca v živalskem svetu, posebno pa njeno razmerje do samca.

Pri pticah so samice, ki bi vladale vse življenje nad "srcem" svojega samca, zelo redke. Kvečjemu papige bi lahko postavili kot primere zakonske zvestobe in samo vrsta papig, ki jo imenujejo "neločljivo", pozna tako veliko ljubezen, da ptica "umre," če izgubi svojega druga ali družico. Pri večini ptic pa je zvestoba le začasna in samec jo obnavlja vsako leto z drugo samico. Poročita se spomladi, poleti dobita in vzredita mladiče, jeseni se ločita. Naslednje leto sledi splošna izmenjava zakonskega druga. Celo golobi, ki veljajo za angele čistosti, so prave pošasti, kar se tiče zvestobe, če gledamo na to reč s človeškimi očmi, bolje rečeno z očmi civiliziranega človeštva. Drugi kriljati svet pa ima naravnost muslimanske uredbe. Petelin ima cel harem, nad katerim dostojanstveno gospodari kakor kakšen starotrški paša.

Ljubezensko življenje večine ptic kaže vedno iste oblike. V prvi dobi, v času snubitve, je samec popolnoma v jarmu samičjih mikov, v drugem času medenih tednov sta oba druga v isti zamaknjenosti in si delita delo ter gradnjo gnezda. Včasih prevzame samec delo celo popolnoma nase, toda po večini vlada idealno stanje enakih pravic in dolžnosti. Ta harmonija velja tudi za čas valitve. Samica vali sama in samec skrbi za hrano, ali pa grejeta jajca oba izmenoma in izmenoma skrbita za hrano. Tudi za mladiče skrbita sprva oba enako, toda potem samčevo zanimanje vidno upada in končno ostane samica sama v gnezdu, da hrani otroke in jih vzgaja, med tem ko hodi divji soprog po svojih potih.

Med sesalci nahajamo idealni zakon, v katerem si samec in samica zvesto in z ljubeznijo delita pravice in dolžnosti, prav za prav samo pri človeških opicah, gorilah, šimpanzih in orangutanih, ki sklepajo zakon za vse življenje. V primerih sovražnega napada se samica z mladiči reši, med tem ko se samec sovražniku pogumno postavi po robu. Če je samica sama, varuje mladiče s svojim telesom in se borijo do smrti. Tudi levi imajo precej idealno zakonsko življenje, ki pa traja samo nekaj časa. Lev je prav za prav edini mesojedec, ki pozna pravo zakonsko življenje. Preden si pribori družico, ima kralj živali trde spopade z vrstniki. Ko si je pa samica moža izbrala, se drugi snubci z dostojanstvom vdado v svojo usodo in dvojica živi nekaj časa v zvesti skupnosti, pri čemer samica pokorno sledi samcu in to celo na lovu. Lev je baje celo tako galanten, da prepušča najboljše kose plena svoji "ženi" in se ne spravi do jedi, dokler ni ona sita. Ko otroci blagoslovijo zakon, pokažeta oba skotitelja obožujočo ljubezen do njih. Mati jih oblizuje, se igra z njimi in prenaša vse kar si dovoljujejo z njo, oče pa se trudi, da jim poskrbi najboljše obede.

Ostali sesalci se le redkokdaj vedejo tako "človeško". Zakon traja večinoma le nekoliko dni ali celo nekoliko ur. Samice uživajo torej polno prostost, dokler jim je ne odnese skrb za mladiče. Pri drugih sesalcih ima samec po več samic in vlada nad njimi kot neomejen tiran. Paviani s svojimi družicami zelo grdo ravnajo. Pri divjih prežvekovalcih, jelenih in severnih jelenih, imajo samice spet boljšo usodo. Samec živi z več samicami, ki so pa popolnoma proste in se med seboj dobro razumejo. Mož postane neprijeten šele tedaj, če se hočejo spustiti v razmerja z drugimi častilci. Tedaj jih s sunki in udarci spravi k pameti, na kar žive spet v slogi dalje.

Med plazilci vlada prilična enakopravnost, ožjega razmerja med temi topimi živalmi si opaziti. Pri ribah je položaj med samcem in samico lahko popolnoma obrnjen, samica se zabava, samec pa mora skrbeti za otroke.

Novo odkritje v fiziki

Še do nedavnega so mislili, da je materija sestavljena iz dveh različnih elementarnih delov: elektronov in protona, ki sestavljajo atome. Elektroni so negativno naelektreni delci, ki se sučejo okrog pozitivnega jedra ali protona, ki je dosti težji od njih.

V teku nadaljnjih poskusov in teorijskih del so odkrili celo vrsto novih elementarnih delov materije: neutrone, pozitrone, neutrine in mezotrone, tako da se zdi materija zdaj veliko bolj zapletena kakor so prvotno mislili.

Neutron je težak kakor proton, a je električno nevtralen. Pozitron je del teže elektrona, a je pozitivno naelektren, neutrin ima pa tež elektrona in je električno nevtralen. Leta 1937. je Anderson odkril mezotron; ta je po teži med elektronom in protonom in je lahko pozitivno ali negativno naelektren. Pred kratkim so pa ameriški fiziki odkrili še neki nov elementarni del, "neutreto", ta je pa brez električnega naboja.

(Dalje iz prve kolone.)

kapitalistov in vse reakcionarne politike) in katoliško hierarhijo.

Novodealska vlada poskuša to preprečiti, ampak vlada je v težki, skoro desperatni situaciji, kajti njena politika obrača vodo na mlin — sovjetske Rusije in ameriški komunisti so danes njeni najvnetejši podporniki! — Več o tem v prihodnjem članku.

Novice z starega kraja

Slovenije

Število rojstev v Beli krajini pada

Črnomelj, 28. januarja. — V u 1938 je bilo v Beli krajini rez Črnomelj), ki šteje po injem ljudskem štetju 27,- 5 prebivalcev, 193 porok, kar meni nasproti letu 1937 pri- tek za 31. Nasprotno pa je ilo število rojstev. Rodilo se lani 700, leta 1937 733 in le- 1936 celo 772 otrok. Od lani enih je bilo 12 mrtvorojenih 33 nezakonskih. Po babiški, nosno zdravniški pomoči se je ilo 421 otrok (v 415 primeh babica, v šestih zdravnik). rlo pa je lani 384 ljudi (leta 7 418). Prirastek je torej po itku mrtvorojenih 304.

Po starosti je umrlo: v prvem secu starosti 26, v prvem le- 72, do 5 let starih 87, od 5 15 let 12, od 15 do 30 let 14, 30 do 50 let 25, od 50 do 70 86 in starejših od 70 let 160.

Vzroki smrti so bili: priroježivljenska slabost (15 primeh), jetika (25), pljučnica (30), rica (1), trebušni tifus (1), lera infantum (10), bolezni ranah (1), druge infekcijske ezni (8), kap (17), organična na napaka in bolezni krvnih (14), rak (10), ostali naravmrtni primeri (240), smrtne kodbe po naključju (7), samor (4), umor in uboj (1). Kakor je razvidno iz gornjih datkov, pada tudi pri nas število rojstev, dasi je Bela krajina v tem oziru še vedno eden bolj zdravih delov naše dovine. Največji prirastek izuje občina Metlika in okolica, sicer 85. Nato slede občine: nica 38, Andlešič 35, Semič Radatoviči 30, Črnomelj o- ica 27, Stari trg 21, Gradac Črnomelj mesto 9, Dragatuš n Metlika mesto 1. Nasprotno je razveseljivo dejstvo, da a tudi število smrtnih primeh, kar je vsekakor posledica r počasnega, vendar stalne- izboljšanja higienskih razr.

MSKI ČARI GORENJSKE

Radovljica, 30. januarja. — kor je bilo pričakovati, tako je tudi zgodilo. Za izredno tom zimskim vremenom je spet lo zadihala zima. To pot pa ni pokazala na Gorenjskem a pusta, mrzla starka, pred ero vse trepeče. Zapadlo je aj prstov debelo snega, toli- da je vse zagrnjeno v belo sko odejo, mraz pa je pri- il toliko, da so pomrznile po tah neprijetne luže. Že zju- j, ko se je bilo zdanilo, so se gle razpršile, oblake pa je po- l precej rezek sever proti ju- Nebo se je zjasnilo in nad žo zimsko pokrajino je bila peta modrina. Opoldne je nce grelo izredno prijetno in ajevalo čez noč zamrzla srče- teloha. Marsikateremu prija- u prirode se je bil izvil iz pesnikov vzdih: "Hribi še so, rože še ne cveto, kmal' pomlad prišla; rože bo skli- a — —"

Tako je bilo pri nas v Radov- i v petek opoldne. Nepopis- lep, tako lep, kakor jih vidi- le redko kdaj, in tisti, ki to videl, ne bo tega nikdar abil — tak je bil predvečer tklega petka. Večkrat poziažare Karavanke. Toda ta- kakor so žarele omenjenega , ima priliko videti le redko aj človeško oko. Dobrča je bi- temnordeče zlata. Rdeči in ti so bili gozdovi, močno so se ražale na snežnih planeh sajoče smreke, greben pa je bil to-rumen. Nekoliko svetlejši bili Begunjščica in Zelenica, sta imeli prav tako kakor Do- a zlate grebene. Stol je bil et v vijoličasto-rdeč pajčolan, greben je bil rdečkasto zlat. to od Karavank do Julijskih je bilo zeleno in zelenkasto dro.

Ljudje so hiteli iz hiš in vzkli- i nad redkimi prirodnimi le- tami gorenjske zime, ki se m letos kaže in nudi skoraj s nimi prijetnimi iznenadenji.

Prijetni zimski dnevi so privabili in pridržali v Radovljici tudi nekaj tujcev, ki se kar ne morejo ločiti od lepe, prijetne gorenjske zime. Nekateri bi bili morali že oditi, pa bodo skušali podaljšati svoje bivanje v Radovljici. Prav posebno jih je bil očaral petkov predvečer. Ljudje, ki poznajo vse Alpe in so videli tudi razne druge dele sveta v zimskih lepotah, pravijo, da tako čudovito lepega žarenja planin, kakor se jim je nudilo zadnje dneve v Radovljici, še niso videli nikjer.

Tujec, ki je zdaj prvič v Radovljici, je menil, da pri nas ne znajo izkoristiti naših prirodnih lepot. Če bi bilo to kje drugje, v drugih tujsko-prometnih krajih, bi bili to že izkoristili slikarji in fotografi v reklamne svrhe kraja.

Vse reklamne slike in fotografije svetovno znanih letovišč in krajev, ki slove po svojih prirodnih lepotah in večkrat tako močno vplivajo na ljudi, so bile pač posnete le v takih izredno ugodnih trenutkih. Prav zaradi tega pa je treba posebne pažnje, da se kaj takega ne zamudi, in razumevanja, da se vse to primerno posname.

— Vaša Gorenjska, ki ima vsak letni čas svoje izredne prirodne lepote, zasluži pač večje pozornosti v svetu, kakor jo ima danes, je menil tuji gospod, ki je le slučajno prišel na zimski oddih v Radovljico. —s.

Vlak je kretničarju odrezal roko

Jesenice, 27. januarja.—Snoči okrog 19.30 se je na progi od Jesenic proti Podrožčici pripetila razburljiva prometna nesreča. Janez Bergant, 27 letni kretnik z Zgornje Dobrave, je po odhodu večernega vlaka proti Podrožčici stopil na tire, da obrne kretnico, ker se je bližal vlak s Hrušice. Bergant je bil brez luči, očitno je bil pa tudi tako zavzet s svojimi opravki, da ni opazil prihajajočega vlaka. Lokomotiva ga je podrla in mu skoraj do kraja odrezala levico. Še ponoči so ga nezavestnega prepeljali na kirurški oddelek ljubljanske bolnišnice, kjer so ga zdravniki brez odlašanja operirali in mu odrezali roko. Bergant je bil komaj par let v železniški službi, zato ga je nesreča toliko huje prizadela.

NEVAREN JETNIK NA BEGU

Litija, 27. januarja. — Pred tednom so privedli v litijske zapore 30 letnega Franka Gaberščka, rojenega v Kobaridu. Zagorska orožnička patrulja pod vodstvom narednika Križmana ga je izsledila na službenem obhodu v Lokah, ko je zapustil zadružno trgovino, kjer je beračil, potem si pa pozorno ogledoval poslopje in vežo. Pred orožniki je hotel pobegniti, a so ga pa kmalu prijeli.

Po policijskih dnevnikih in tiralicah so ugotovili, da je Gaberšček nedavno skrivoma prekoračil državno mejo, ker je nekaj zagrešil. Pri nas je potem vlomil v Mislinju v posojilnico. Imel je še pajdaša, katerega pa noče izdati, češ, da je družinski oče in bo rajši sam zanj odgovarjal. Mislinjski orožniki so Gaberščka aretirali, vendar mu je uspelo pobegniti. Nato je prišel v zagorski okoliš, kjer so ga iznova prijeli. Vse zadnje dni, ko so se v Litiji vršila poizvedovanja, je bil Gaberšček tako marljiv, da so ga pustili na delo v sodnijsko drvarnico. Prosil je za kak opravek, da ne bi, kakor je trdil, umrl od dolgočasja. Čim pa je bil nekaj trenutkov nenadzorovan, je v kletni drvarnici odbil železne križe, zlezel skozi odprtino in pobegnil. Orožniki so ga zasledovali čez Sitarjevec in mimo graščine Grmače. Sled je vodila še do Volčje jame pod Obolnim, tam pa se je begunec v prostranih gozdovih izgubil.

Gaberšček je pač dobro slutil, da se mu je ponudila poslednja prilika za beg. Takoj naslednji dan je namreč prišlo od mariborskega sodišča pismo, da ga oblastva že dalje časa zasledujejo in da ga je treba prignati skrbno uklenjenega v mariborske zapore. V pismu je bilo še posebej naročeno, naj bo eskorta previdna, ker je Gaberšček doslej že nekajkrat nenavadno spretno pobegnil — ne samo v Mislinju, temveč tudi v Št. Pavlu v Savinjski dolini. Zdaj se Gaberšček klati menda po dolenjskih krajih. Je srednje velik in precej suh pa prijaznega obraza. Za smehljajem se skriva kopica starih grehov, pa najbrž tudi različne zasnove novih vlomov.

ZA ROPARSKI NAPAD PRED VELIKIM SENATOM

Ljubljana, 27. januarja. — V glavni razpravni dvorani okrožnega sodišča je danes zasedal veliki kazenski senat. V njem so pod predsedstvom s. o. s. Kralja sodelovali s. o. s. Brelih, Felaher, Lederhas in Kokalj. Senat je sodil mladina delavcema Ludviku in Avgustu Hacinu z Mlake pri Komendi, ki sta bila obtožena, da sta izvršila roparski napad na Marijo Ravnikarjevo lani v oktobru.

Obtožnica je navajala, da sta brata Hacina ponoči okrog tretje ure vdrla v hišo Ravnikarjeve, Ludvik da jo je zgrabil za vrat, ji tiščal usta in jo začel daviti ter zahteval od nje denarja, Avgust pa da je stal za njim in mu svetil z ročno svetilko. Iz strahu, ker sta grozila, da jo ubijeta, jima je Marija res izročila 600 din. Nato sta se podala še v sosednjo sobo, kjer je spala Marijina sestra Ana, in sta tudi od te zahtevala denar. Ker ga pa nič ni imela, nista tudi nič dobila. Potem sta izginila. Sum je takoj po tem roparskem napadu padel na oba brata, ki uživata v soseščini zelo slab glas. Oba pa sta odločno zanikala krivdo. Sprva je Avgust sicer orožnikom priznal, da sta napad izvedla z bratom, a je pozneje tudi zanikal. Neka priča je izpovedala, da je Ludvik v sodnih zaporih v Kamniku pregovarjal Avgusta, naj nič ne izda in nič ne prizna, češ da tudi on ne bo nič priznal, pa če bi ga tudi ubili. Napadeni sestri v temi in strahu sicer nista spoznali napadalcev, toda Marija je enega pri ruvanju ob postelji z nohtom opraskala po roki. Na Ludvikovi roki je dr. Julij Polec res našel prasko; izključil je, da bi tista praska izhajala od obdrgnine ob zid, kakor je Ludvik zatrjeval. Dr. Polec je bil mnenja, da mora biti praska od nohta. Mariji se je tudi zdelo, da sta bila napadalca po obleki in postavi slična bratoma Hacinoma.

Razprava je bila zaradi mladoletnosti enega izmed bratov tajna in je trajala vse dopoldne. Zaslišanih je bilo mnogo prič, mnogo pa je prišlo tudi radovednežev od Komende, ki bi bili radi prisostvovali razpravi. Po daljšem posvetovanju je veliki senat obsodil Ludvika Hacina na 3 leta robije in na 5-letno izgubo častnih državljanskih pravic, zaradi pomanjkanja dokazov pa je oprostil Avgusta. Ludvik se bo pritožil.

Od leve proti desni: Henry A. Wallace, poljedelski tajnik, in senatorja E. D. Smith in Charles L. McNarry.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

kler ni prišla parna lopata. S parno lopato so prišli tudi tako zvani odprti rudniki. Teh je bilo vedno več. Stare sorte rudnikov s šahti je danes že prav malo. Prevladujejo odprti rudniki, ki obsegajo več kvadratnih milj in v katerih ne potrebujejo dosti delavcev. V odprt rudnik lokomotiva zavleče 50 do 100 vagonov, katere parna lopata napolni v par urah s kakimi 20 delavci. V poletnih mesecih vozi železno rudo vlak za vlakom proti Duluthu.

Kako so Slovenci trpeli v minnesotskih rudnikih, kako so sami sebe priganjali, pod kakšnim vplivom so bili in kako nečloveški so bili slovenski bossi po navodilih iz farovžev in uradov rudniške družbe, ne bom omenjal, ker se čitatelji tega sami spominjajo. Hočem pa nekoliko omeniti slovensko farmarsko življenje v severnem delu Minnesote.

Leta 1907 je zvezna vlada ponovno pričela dajati domovinska zemljišča ob reki Little Fork kakih 80 milj severno od železnega okrožja. Teh zemljišč so se Slovenci oprijeli kakor hitro jih je vlada dala za naseljevanje. V tiste kraje so se pričeli naseljevati posebno tisti Slovenci, ki so bili siti rudarskega življenja, njegovih šikan in izkoriščarja. Toda tudi ti naseljenci so imeli trnjevo pot, kajti tudi oni so morali hoditi s težkim tovorom na hrbtu milje in milje daleč po zemljemerskih presekih, ki so vodili preko močvirja. Nositi so morali hrano in vse drugo, kar so potrebovali za naselitev v severne pragozdne puščave. Toda kljub velikim oviram in težavam niso ti energični Slovenci odnehali, marveč so šli, kakor mnogi drugi pred njimi, do svojega cilja z nado, da bodo tudi oni prišli do zaželjenega zemljišča, si ustanovili domove, v katerih bodo sami svoji gospodarji, neodvisni od rudniškega in industrijskega izkoriščanja.

Res je v tistem delu Minnesote premalo poletnih mesecev za poljedelstvo. In še ti so včasih tako muhasti, da pride slana sredi poletja. Toda tudi to so preboleli. Ker je zemlja rodovitna, sejejo, kar najbolje rodi in uspeva. Z državno pomočjo so si zgradili pota in dobili zvezo z zunanjimi naselbinami in mesti, kamor prodajajo krompir, mlečne izdelke, živino itd. V primeri z rudarji in tovarniškimi delavci se zdaj že lahko štejejo za gospode.

Kakih osem ali deset let po njihovi naselitvi sem prehodil vse tiste kraje in govoril z mnogimi. Vsi so se izrazili pohvalno in rekli, da bi ne hoteli iti več delati nazaj v rudnike ali tovarne, čeprav bi se jim nudila še boljša plača. In zakaj naj bi tudi šli? Imeli so že mnogo akrov črne izčiščene zemlje, na kateri sejejo in sade to, kar jim uspeva.

Drugače pa je s tistimi, ki so se naselili na zemljo blizu rudnikov. Ti so morali kupiti zemljo od špekulantov, katerim so jo drago plačali. Nabavil si jo je vsakdo toliko kolikor je mogel — 40 do 80 akrov. Ta zemlja je peščena in prvotno je bila poleg parobkov tudi polna kamenja in je naseljenec imel veliko dela in truda predno jo je izčistil. Toda tudi izčiščena zemlja ni brez gnoja hotela roditi več ko par let. Gnojiti je niso imeli s čim, ker gnoja niso mogli dobiti, živine pa tudi ni imel nikdo toliko, da bi bil napravil dovolj gnoja.

Kmetje na teh zemljiščih se gotovo težko preživljajo. Ob pričetku naseljevanja jim je šlo še prilično dobro, ker so precej zaslužili pri gradnji potov, nekateri pa so tudi delali v rudnikih. Sedaj, ko so s poti in cestami gotovi in zaprti rudniki izčrpani, pri odprtih pa itak ne potrebujejo dosti delavcev, kakor sem že omenil — sedaj ti ljudje gotovo nimajo nobenega postranskega zaslužka. Ako ne delajo pri WPA, imajo gotovo zelo trdo življenje, posebno še sedaj v zimskem času.

Joseph Ule, 161.

Slovensko gospodinjstvo

Piney Fork, O. — Več žensk me je pismeno vprašalo, če ima stari Nace res tako čisto bečlarijo kakor se govori. No, če to pravijo tisti, ki ga včasih obiščejo, mora že res biti tako. Da pa v tem prekaša marsikatero gospodinjo, mogoče je to resnica v drugih naselbinah, toda ne slovenskih gospodinj na Piney Forku, kjer tako rekoč čistimo stanovanja vsak dan, stari Nace pa si bolj temeljito očisti stanovanje le enkrat na mesec, oziroma to stori moja 14-letna hčerka, za kar ji plača 50c. Rečem, da se noben bečlar ne more kosati s pridnimi slovenskimi gospodinjami, ki ljubijo snago.

Hej, tudi jaz sem se nekaj domislila. Že sedemnajst let in pol sem v Ameriki, toda nisem še imela počitnic. Dasi ljubim dom, bom enkrat poskusila srečo in šla na počitnice. Ko se bom vrnila domov, bom videla, če mi bo kdo v moji odsotnosti počistil stanovanje in ga prebarval. Če se to zgodi, bom sklicala skupaj ljudi, češ poglejte kako imam lepo stanovanje. Če se mi bo zdelo, jim bom povedala, da tega nisem sama napravila, če pa ne, bom pa tiho in naj ljudje mislijo, da sem to sama storila. Poskusimo to vse slovenske gospodinje na Piney Forku. Mogoče bo pa šlo. Majna res dela samo po tri šihte na teden, toda lepo bo lahko vseeno. — Pozdrav vsem slovenskim gospodinjam.

Ursula Strajnar, 176.

Najzanesljivejše dnevne delavske vesti so v dnevniku "Prosveti." Ali jih čitate vsak dan?

Leslie Hore-Belisha (na sredi), angleški vojni minister, v skladišču bojnega materiala v Essexu.

WPA o stiski podeželske mladine

Iz vladnih preiskav, ki jih vodijo socialni raziskovalci, je razvidno, da težki položaj mladine na deželi postaja obupen. Imamo pač nekaj milijonov mladih ljudi, živečih na deželi, ki so brez dela in brez priložnosti in njihovo število urno narašča.

Pred depresijo je stotisočero mladih ljudi na deželi šlo vsako leto v bližnja mesta. Zapuščali so svoje farme in vasi, ker ni bilo tam zadosti dela za vse mladi prebivalstvo. V mestih pa so do depresije našli dela.

Od leta 1930 pa je pomanjkanje dela v mestih prisililo veliko število te mladine na pot nazaj k svojim staršem na farmah in v vaseh. Velike množice mlajših ljudi ne odhaja več iz domačih hiš, ker dobro znajo, da je zaman iti v mesta za delom.

In tako se dogaja, da se je prejšnji pritok podeželske mladine v mesta zaustavil in sedaj preplavlja podeželske okraje.

Za mladino na deželi ni bilo nikoli zadosti zaslužka doma in razmere postajajo še hujše. Izgledi za posest lastne farme so prepičli, da bi vzbujali ambicijo mladine. Razmere farmskega najemništva so take, da pokazujejo stalno večje obubožanje in negotovost. Podeželska mladina je v veliki meri izgubila vero v poljedelstvo in tudi izgubila vero v mestno zaposlitev.

Ta dejstva so obrazložena v poročilu "Podeželska mladina. Njen položaj in priložnosti." To poročilo je bilo ravnokar izdano od oddelka WPA za socialne raziskave. O tem vprašanju nismo imeli še nikoli tako obsežne študije.

Pomožni upravitelj Works Progres administracije Corrington Gill poudarja v svojem uvodniku, kako je potrebno, da si toliko vladni činitelji kolikor privatne organizacije prizadevajo preskrbovati podeželsko mladino s pomočjo in izvežbanjem.

"Dasi je že sedaj preveč mladih ljudi na deželi, njih število bo stalno naraščalo tja do časa med letoma 1940 in 1945. Ker so gospodarske priložnosti v podeželskih pokrajinah že sedaj daleč od tega, da bi odgovarjale potrebam mladine, je resnost položaja sama ob sebi očividna."

National Youth Administration in Civil Conservation Corps delata mnogo dobrega za podeželsko mladino, ali ob sredstvih, ki so jim na razpolago, morejo doseči le majhen del 7,000,000 mladih ljudi na deželi, ki so izven šol in katerih potreba je tako obupna.

Mr. Gill poudarja pomanjkanje šolskih možnosti in priložnosti na deželi, pa pravi: "Okraji z največjim razmernim številom otrok imajo najmanjše dohodke in najrevnejše šole. Že do leta 1930 petero izmed mladih ljudi na farmi na vsakih sto ni znalo čitati in pisati. Pa vendarle, kjerkoli so bile priložnosti na razpolago, je farmska mladina pohajala šole."

Ceni se, da okoli leta 1940 bo število mladih ljudi na farmah in v rudarskih ali drevoseških naselbinah ter v malih industrialnih vaseh naraslo na več kot 10,000,000. Njihovi izgledi, da bi dobili zaposlitev kot poljedelski delavci, so čim dalje manjši radi stalnega razvoja poljedelskega obdelavanja na veliko, mehanizacije poljedelstva in odsotnega lastništva.

Prebitek podeželske mladine nad priložnostmi za zaposlitev je največji v južnih pokrajinah, in sicer v pogorju, ter v nekdanjem gozdovju, sedaj posekanem, ob zgornjem delu Velikih jezer. Tukaj ni več za mladino prejšnjih izgledov za nakup dobre farme, za lastno vaško obrt ali za uspeh v profesijah in v trgovini. Poudarja se, da rešitev podeželske mladine iz tragične stiske bo potrebovala znatno večjo pomoč ne le s strani federalne vlade, marveč tudi s strani privatnih državljanov v mestih, ki so središča podeželnih okrajev.—WPA.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatoriični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih društev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Italijanska linija do Jugoslavije

Preko solnčne JUŽNE PROGE

"The Sunny Side of the Atlantic"

Najhitrejša direktna poslužba

Tu so briljantna "Sončna plutja" združena vseh poznanih udobnostih JUŽNE PROGE s nenadomestljivo udobnostjo in poslugo svetovno slavnih italijanskih parnikov. Znanje življenja za počitek ali zabavo na solnčnih krovih, vse obrazlijo zadovoljne in srečne, daje vso priliko užitka vse zabave na oceanskem potovanju. Turistne in tretjega razreda zgodnosti na vseh parnikih vam nudijo velike moderne kabine, idealne obednice, luksurjozne družabne sobe, fina hrana in eksclentna postrežba.

VULCANIA - SATURNIA

DIREKTNO V JUGOSLAVIJO

1. APRILA 15. APRILA 6. MAJA

REX - C. DI SAVOIA - ROMA

Preko Genve: 4. MARCA, 11. MARCA, 25. MARCA, 8. APRILA

Za pojasnila obrnite se na pooblaščenega zastopnika, ali na urad: Italijanske Linije, 221 N. MICHIGAN AVE., CHICAGO

ITALIAN LINE

SIGRID UNDSET:

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albreht

V atelierju seveda oba kmalu ne moreta delati, razen tega, je rekla, ji gospodinjstvo jemlje ves prosti čas. Prvo dopoldne, ko sem bil tam, se je ves čas kobacala po tleh — Ahlin je bil z doma. Najprej je po tleh pomedla, nato pa se je pričela plaziti okrog in drezati z zajčjo tačko pod pohištvo ter iskati tistih malih prašnih kosmičev po kotih, saj veš. Nato je vse otrla in obrisala prah, a bože mili, kako nerodno je prijemala za vsako stvar! Nato sva odšla skupaj nakupovat za kosilo — povabila me je, da bi obedoval pri njiju. Kasneje je prišel Ahlin in ona je izginila v kuhinjo. Ko je bil naposled obed pripravljen, so bili njeni mali kodrčki vsi mokri od znoja. Kosilo pa ni bilo slabo. Nato je pomivala — a kako nerodno in okorno — tekala je in izplakovala vsako stvar pod vodovodom. Ahlin in jaz sva ji pomagala. Na večerjo sem ju oba povabil v mesto — uboga Cesca je kar uživala, vsa zažarela je, da ji ne bo treba kuhati in pomivati. Če se vsemu temu pridružijo še otroci — in to pač ne bo izostalo —, si lahko prepričana, da je s Cescinim slikanjem pri kraju. In to bogme bi bilo sramotno — ne morem si pomagati, a bila bi prava škoda."

"Ah, ne vem, Gunnar. Za žensko so mož in otroci vendarle poglavitna stvar. Vsekakor si prej ali slej le vsaka zaželi tega —."

Gunnar se je ozrl k nji. Nato je zavzdihnil.

"Samo če se imata rada! Se ti zdi, da je Cesca srečna z Ahlihom?"

"Ko bi to vedel, Jenny. Zdi pa se mi, da ga ima čisto rada. Vsekakor je venomer gonila samo 'Lenart pravi' in 'se ti omaka ne zdi dobra, Lenart' in 'ali bi rad to' ali 'naj bi to'. Kajpada se je privadila neki strahoviti napol švedski latovščini, kot si lahko misliš. Reči moram, da vsega tega ne razumem prav — saj je bil on vendar tako zaljubljen vanjo in tudi ni kak trinog ali brutalnež — nasprotno. Pa je le postala tako čudno potrta in pohlevna, ta mala Cesca. Temu vendar ne morejo biti krive samo njene gospodinjske skrbi, dasi jo pošteno tarejo. Res, da njena nadarjenost v tej smeri ni bila ravno izredna, po drugi strani pa je spet na svoj način od sile vestno bitjice. Razen tega živita v zelo tesnih razmerah, kot je videti. Nemara," se je nekoliko frivolno zasmejal, "da mu je kakšno ženijalno zagodla. Svojo poročno noč porabila za to, da mu je pripovedovala o Hansu Hermannu in Normanu Douglasu, o Hjerrildu in svojih drugih dogodivščinah, vse od konca do kraja. Take stvari včasih kaj porazno učinkujejo."

"Pa saj Cesca svojih zgodb nikoli tajila ni. Te je moral vendar že od prej poznati."

"Že," Gunnar si je pripravil čašo whyskyja. "Lahko pa, da je bila tu še kakšna podrobnost, ki jo je doslej zamolčala, in se je zdaj čutila dolžno izpovedati se je svojemu možu."

"Fej, Gunnar!" je rekla Jenny.

"Da, vrag vedi — človek nikoli prav ne ve, kaj naj si prav za prav misli o Cesci. Njen opis razmerja s Hansom Hermannom je kaj čuden. Kaj takega, čemur bi dejal malopridno, Cesca najbrže ni koliko napravila, to vem za gotovo. Za zlomka pa tudi ne morem razumeti, počemu bi si moški belil glavo zaradi tega, če je imela njegova žena poprej kako razmerje ali tudi več, samo da je pri tem pošteno in lojalno postopala. Zakaj tista zahteva po fizični nedotaknjenosti je v bistvu prav za prav nekaj prostaškega. Če je ženska moškega resnično ljubila in sprejemala njegovo ljubezen, je nekaj ničvrednega, če se skuša izmotati iz tega razmerja, ne da bi mu podarila najvišje, kar ima. Seveda bi bilo meni za mojo osebo najljubše, da bi moja bodoča žena ne ljubila nikogar pred menoj. Sicer pa se ne ve, kako presoja človek take stvari pri lastni ženi. Lahko, da se kar nenadoma pojavijo stari predsodki in sebično samoljubje in podobne stvari."

Jenny je napravila požirek. Zgenila se je, kakor da hoče nekaj reči, a je nato molčala.

Gunnar se je ustavil pri oknu. Obstal je tam z rokami v žepih in ji obračal hrbet.

"Ne, Jenny. Povedal ti bom, kaj se zdi meni tako žalostno. Človek že itak tako poredkoma sreča žensko, ki bi v resnici imela kaj nadarjenosti v tej ali oni smeri, pa tudi veselja, da bi jo razvila, da bi delala. Žensko, ki ima nekaj energije, ki čuti, da je bitje, katero lahko samostojno razmišlja o pravici in nepravici in ki ima voljo izkultivirati svoje sposobnosti, kolikor se izplača, negovati svoje dobre in dragocene nagone ter zatirati druge, ki se ji zde slabi in nevredni. Pa ti sreča nekega lepega dne moškega — in že gre zbogom vse njeno delo, njen razvoj in vse druge lepe stvari. Na ljubo nekemu klavrnemu moškemu žrtvuje vse, kar ima svojega na sebi. Jenny — kaj se ne zdi tudi tebi to žalostno?"

"Ne razumem vas. Nam moškim na vse zadnje nikakor ne gre v glavo, da se dobe na svetu bitja, ki vendar hočejo biti ljudje, pa jim tako docela nedostaja vsako občutje samostojnosti. In z vami je tako. Ženska nima duše — resnično! Saj same bolj ali manj odkrito priznavate, da so ljubavne dogodivščine edino, kar vas zanima."

"Dobe pa se tudi moški, za katere velja isto — vsaj kot priča njih življenje."

"Že — a pameten človek vendar nima spoštovanja do takšnih ženskarjev. Oficijelno se ima to pri nas vendarle za neke vrste, no recimo — naravnega kratkočasja — poleg našega dela. Ali pa si hoče kak vrl moški ustanoviti svojo družino, ker čuti v sebi moči, skrbeti za več ljudi nego samo sam zase — in bi rad dobil naslednika za svoje delo."

"Da, Gunnar, a ženska ima seveda druge naloge."

"Nikdar no, to sploh ni tisto. Ženska vobče ne mara biti človek in delati, marveč je zgolj samica. Kaj, za vraga, se to pravi, spravljati na svet celo kopico otrok, če pa vendar nikoli ne bodo ljudje, marveč se samo dalje plodili in plodili — če se sirovi obrodek ne obteše?"

"To pa utegne biti res —," se je zasmejala Jenny.

"Pa še kako res. In kar se žensk tiče . . . Oh, saj sem opazoval to že od svojih otroških let sem. Še iz časov, ko sem bil na delavski akademiji, se spominjam dekleta, s katerim sva skupaj obiskovala angleški tečaj. Ona se je učila angleščine, da bi lahko govorila z inozemskimi mornarji z vojnih brodov. Najvišje, za kar je taka punca mogla napeti vse svoje moči, je bilo upanje na kako službo v Angliji ali v Ameriki. Mi fantje, moji tovariši in jaz, smo študirali, da bi se česa naučili — da bi si izurili možgane — si prizadevali na vse kriplje, da bi izpopolnili tisto malo, česar smo se naučili v šoli. — Dekleta pa so prebirale same zabavne knjige.

Vzemiva na primer socijalizem. Ali poznaš eno samo žensko, ki bi imela kaj pojma o njem, kaj prav za prav pomeni — razen če ima moža, ki jo je poučil o tem? A poskusi ženski pojasniti, zakaj je človeška družba obvezana dajati vsakemu otroku, ki se rodi, možnost, da bi razvil svoje sposobnosti, če jih kaj ima, ter živel v svobodi in lepoti, ako razume pravi smisel svobode in če ima čut za lepoto. In kaj se ženskam zdi svoboda? Ta jim pomeni zgolj to, da se lahko odkrižajo vsakršnega dela in se iznebe čuta dostojnosti. Pa čut za lepoto? Tega sploh ne poznajo. Saj se šemijo z vsem, kar je najdražjega in najostudnejšega, karkoli si le izmisli moda. Poglej si njih domove! Čim več je denarja, tem huje je v njih. Je bila še kdaj kaka moda tako nevarna in nesramna, da se ji ne bi podvrgle, samo če imajo sredstev? Mi moreš zanikati to?

Kar se ženske morale tiče, o tem rajši sploh ne govorim, ker je nimajo. Če že pustiva v nemar to, kako se vedete proti nam, tedaj pomisli samo, kakšne ste med seboj, kako opravljate druga drugo in s kakšnimi izrazi! Fej, hudiča!"

Jenny se je tiho nasmehnila. Morala mu je dati prav in zopet ne prav — vendar pa za razpravljanje ni bila pri volji. Zdelo pa se ji je, da mora nekaj odgovoriti, zato je dejala:

"Das war eine grausame Salve — die ganze Armee auf einmal ruiniert —."

"To ti dam lahko črno na belem," je rekel on zadovoljno.

"No, saj imaš v marsičem prav, Gunnar. Vendar pa so tudi med ženskami razlike, pa najsi so te razlike samo v stopnjah."

(Dalje prihodnjič.)

Skrivnost Clivedon-Seta

Krožek lady Astorjeve — vir "Timesovih" člankov in Runcimanovih nasvetov

V angleški spodnji zbornici in angleških opozicijskih listih dostikrat srečamo izraz "clivedonska družba". Ta izraz velja posebnemu krožku angleških konservativcev, politikov in državnikov, industrijcev in časnikarjev, ki imajo največji vpliv na britansko politiko, bodisi direktno bodisi za kulisami. "Lidove Noviny" so te dni prinesle zgodovino tega krožka in iz njih posnemamo tudi mi spodnje podatke; po trditvi še zmerom najuglednejšega češkega lista se čuti vpliv te "družbe" na vseh poljih javnega življenja največjega imperija sveta: v parlamentu, v ministrstvih, v časopisju in na mednarodnih konferencah — skratka povsod.

Zbirališče krožka: pri Astorjevih

"Clivedonski krožek" se imenuje po gradu Clivedon-Setu, kjer se ta družba zbira. Lastnik gradu je lord Vincenc Astor. Mož je velik bogataš; ne samo da ima velikanska posestva v Buckinhamshiru — tam stoji tudi omenjeni gradič — temveč je lastnik tudi cele vrste hiš in palač v Londonu samem; njegov je dalje konservativni list "Observer", zraven ima pa lord Astor seveda tudi v bankah in v industriji čedne milijone. To je na Angleškem glavni pogoj za politični poklic, posebno pri konservativcih. Zato tudi Astorjeva živahno delujeta v politiki, a nikdar ne neposredno, temveč samo preko svojih vplivnih zvez, za kulisami.

Lord Astor je potomec znanih ameriških Astorjev. Prednik le-teh se je konec 18. stoletja preselil v Ameriko iz Heidelberga, a že v začetku 19. stoletja je gospodoval velikanskemu ozemlju, obljudenemu z Indijanci; njegov je bil tudi Manhattan, otok, kjer je pozneje vzraslo največje mesto sveta — New York. V življenjepisu tega prvega zgodovinskega Astorja, utemeljitelja "dinastije" Astorjev, beremo, da se je bavil z lovom na krzno, pozneje je začel trgovati, zraven se je pa baje ukvarjal tudi s špekuliranjem. V treh rodovih so si Astorjevi iz teh treh "obrti" — kaj kmalu se jim je pridružila še četrta: finančne špekulacije z zemljiščem, kjer stoji danes New York — napravili tolikšne denarje, da je oče današnjega clivedonskega lorda, John Jacob Astor, lahko postal ameriški poslanik. Pozneje je dal diplomatski službi slovo, se odpovedal ameriškemu državljanstvu in se za stalno preselil na Angleško; tam je že leta 1913. dobil plemiški naslov peera, s tem pa tudi članstvo v zgornji zbornici.

Njegov sin Vincenc sicer ni podedoval silne individualnosti svojega očeta in tudi ne osvojevalnih odlik ustanovitelja "dinastije", zato je pa podedoval nekaj drugega, kar tudi ni od muh: velikansko premoženje, lordovski naslov in očetove politične simpatije. Pa ne samo to. V njegovo dediščino spadajo tudi tradicionalne zveze z nekaterimi družinami, ki imajo v rokah najvažnejše panoge nemške veleindustrije, in tudi sam je udeležen v raznih nemških podjetjih. Lord Astor spada med tiste angleške kapitaliste, ki jim med vojno, posebno po vojni ni moglo iti v račun, da bi mirovne pogodbe Nemčijo preveč pritisnile ob zid; zato si tudi niso mogli želeti, da bi v povojni Nemčiji vladala anarhija in boljševizem in tudi ne preveč doktrinarski — za podjetnike predragi — socializem.

A najdragocenejše premoženje lorda Vincenca ni denar, temveč njegova žena, roj. Nancy Langhornova, po rodu Američanka. V svojo novo angleško domovino mu je namreč prinesla tri važne reči: neizmerno dosti denarja, bister ameriški razum in morda nekoliko preveliko zanimanje za javne zadeve. Ta žena je znamenita lady Astorjeva.

Politični cilji lady Astorjeve

Politika je za lady Astorjevo zabava, s katero si krajša čas. V prvi vrsti jo zanima mednarodna politika. Zato je bila ta dama prva povojna leta reden gost na sejah Zveze narodov. Toda kaj kmalu je zavohala, da se v Zvezi narodov ne bo nikoli izkristalizirala prava politična moč. Sprevidela je, da je odločilna sila na svetu še zmerom Anglija, in da bo to tudi ostala. Zato mora tisti, ki hoče vladati nad svetom, najti in gojiti zveze v Angliji, njeno konservativno arjstokracijo, ki ima v rokah svetovno trgovino in industrijo, z visoko aristokracijo, pa tudi z njenim tiskom, ki ima važno besedo v Veliki Britaniji.

Zato je lady Astorjeva preselila prizorišče svojega delovanja na Angleško. Uredila si je lepo svoj Clivedon-Set in začela v a b i t i imenitnike londonske "družbe" na weekend v Buckingham-shire. Spočetka je kajpada manj govorila in bolj poslušala, da je izvedela, kakšnih nazorov so njeni gostje. Toda ni dolgo trajalo, ko je bistra in premetena Nancy lahko spremenila svojo palačo v centralo, kjer so v soboto in nedeljo sklepali, kaj imajo vlada, borza in časopisi narediti ostalih pet dni.

Tako se je iz stalnih weekendskih gostov v Clivedon-Setu izkristaliziral "krožek", ki je odločal o dogodkih angleške in svetovne politike za več mesecev, da, celo tudi za več let vnaprej. Kajti pri lady Astorjevi so se začeli shajati največji kapitalisti britanskega imperija, najvplivnejši zastopniki konservativne politike in odločilni činitelji londonskih ministrstev — in kajpak tudi zastopniki konservativnega tiska.

Odkod "Timesovi" članki?

Lady Nancy dobro ve, kolikšen vpliv ima tisk na angleško javnost. Zato je moral njen mož kupiti konservativni tednik "Observer", ki je od tistih dob ideološko glasilo "clivedonskega krožka", s svojim glavnim urednikom, famoznim Garvinom na čelu. "Times" je pa tako rekoč dnevno zrcalo mnenja tega krožka o dogodkih v Veliki Britaniji in drugod, odkar ima večinski paket njegovih delnic v rokah John Jacob Astor ml., brat lorda Astorja. Duhovna elita "Observerja" in "Timesa" so stalni gostje Clivedon-Seta. Razen že omenjenega Garvina spadajo sem glavni urednik "Timesa" Geoffrey Dawson, njegov zastopnik Ramington Ward, ki ureja rubriko "Dopisi uredništvu", in urednik zunanje-politične rubrike Kennedy.

Če poznamo to razmerje med "Timesom", najvplivnejšim listom na svetu, in Clivedon-Setom, če vemo, v kakšnem odnosu z lordom Astorjem in njegovo ženo je "Observer", glasilo angleškega konservativnega sveta, se nam ni treba čuditi senzacionalnim člankom v teh dveh listih, tudi ne "Timesovemu" članku dne 7. septembra, ki je tri tedne pred Monakovim priporočal priključitev Sudetov k Nemčiji. Članek je zbudil tolikšno senzacijo v vsej svetovni javnosti, da je morala britanska vlada uradno izjaviti, da ni v nobeni zvezi z njim. In vendar se je na koncu tako zgodilo, kakor je ta članek priporočal . . .

V soboto in nedeljo 3. in 4. septembra so v glavnih obrisih prerešetali omenjeni članek, tri dni nato je pa izšel v "Timesu". Uredništvo je napisalo, da ga je dobilo "iz občinstva", v resnici ga je pa napisal gori omenjeni Kennedy.

Nadaljnji načrti Clivedon-Seta

Svet ugiba o novih načrtih, ki jih kujejo v Clivedon-Setu. Pravijo, da v "krožku" mnogo govore o ustanovitvi nove države na evropskem vzhodu. Značilno je vsekako, da se konservativni tisk prav nič ne razburja zaradi kampanje okoli Ukrajine.

Član "clivedonskega krožka" je tudi sir Horace Wilson. Druga glavna osebnost Clivedon-Seta je Dawson, glavni urednik "Timesa"; njega so krstili za "političnega tajnika" lady Astorjeve.

•

Clivedon-Setu so seveda v prvi vrsti pred očmi britanski imperijski interesi. Na drugem mestu so koristi njegovih političnih zaveznikov in socialne simpatije. Češkoslovaška je bila clivedonskim gostom že od nekdaj trn v peti — prav tako kakor tudi druge države, ki so izvedle agrarno reformo in kjer ne stoje na čelu državne uprave aristokrati z mednarodnimi rodbinskimi in kupčijskimi zvezami. Zato je tudi razumljivo, zakaj je madžarska aristokracija zmerom našla razumevanje v Londonu.

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveto?' Podpirajte svoj list!

Vzroki poraza lojalistov

V vodilnem angleškem listu "Times" objavlja znani publicist Berthet, ki je bil ves čas državljanske vojne "Timesov" posebni poročevalec v Kataloniji, dolgo poročilo o vzrokih republikanskega poraza. Berthet popisuje prvi zlom republikanske vojske v aprilu lanskega leta, ko se je generalu Francu posrečilo zabiti klin med Madridom in Barcelono s prodorom na Sredozemsko morje. Takrat je bila republikanska vojska v popolnem razkroju. Padec Tarragone se je zdel le še vprašanje nekaj ur. Predsednik vlade Negrin je hitel v tistih usodnih urah sam na fronto. Okoli njega se je zbralo nekaj sto mož iz mednarodne brigade "Lister", ki je tvorila elitno trupo republikanske vojske. Z njimi je Negrin branil Tarragono preko noči. Zjutraj so se mu pridružili španski republikanci, ki so se medtem zopet znašli ter se znova postavili v bran napredujočim francovcem in Tarragono obranili.

Po tem zlomu se je predsednik Negrin lotil popolne reorganizacije republikanske vojske. Ustanovil je šole za generalštabne oficirje, za tehnično moštvo, za letalce, za podoficirje. V par mesecih je temeljito reformiral vso katalonsko republikansko vojsko z osmimi armadami po tri divizije, vsega skupaj okoli 200,000 mož. Jedva pa je bila izvršena ta reorganizacija, je republikanska vojska morala v krvavo borbo z nacionalisti, ki so začeli prodirati preko Ebra. Dosegla je lepe uspehe, ni jih pa mogla izkoristiti, ker je v odločilnem trenutku ostala brez človeških in materialnih rezerv.

Ob pričetku nacionalistične ofenzive v Kataloniji v prvih decembrskih dneh lanskega leta še ni bilo ničesar izgubljenega. Materialna oborožitev republikanske vojske je bila sicer pomanjkljiva, morala pa je bila odlična in čete so se branile v dobrih položajih. Nesreča za republikance je bila v tem, da je razpolagal Franco z veliko premočjo glede števila vojakov in glede oborožitve, tako da je lahko istočasno napadal s svojimi kolonami na več sto kilometrov dolgi fronti od Sredozemskega morja do Pirenej.

Republikanci so se sprva odločno branili, sredi decembra pa jim je začelo zmanjkovati municije vseh vrst in nato še orožja samega. Tako so dobivali topovi samo 5 do 10 granat na dan, pešci po 40 do 50 in strojnice od 300 do 600 nabojev. Ker so imeli topov, strojnic in pušk neprimerno manj od nasprotnikov, jim končno ni preostalo drugega, kakor pričeti se počasi umikati in opuščati brez boja sicer dobro utrjene postojanke. To nesorazmerje se je na korist Francove vojske še povečalo, ko se je pred božičem po svoji popolni reorganizaciji in motorizaciji zopet pojavila na bojišču slovita napadalna divizija "Littorio". Imela je poleg običajne divizijske artiljerije 70 topov še poseben motoriziran polk težkih havbic, ki so postale prava šiba božja za goloroke republikance. Poleg tega je dobil vsak bataljon te divizije še oddelek 40 tankov, tako da je divizija skupaj štela 360 tankov. Pred njenim pritiskom so zato morale kloniti in se umikati t[illegible] boljše edinice republi[illegible] vojske.

Kako silno je bilo pom[illegible] nje orožja pri republikanc[illegible] žejo naslednje številke: na [illegible] publikanski top je prišlo 9 [illegible] covih, na en republikanski [illegible] tankovski top 20 nacion[illegible] nih, na 1 republikansko [illegible] puško 5 nacionalističnih. [illegible] republikanski težki top [illegible] 50 nacionalističnih. Na o[illegible] publikanski fronti od Sre[illegible] skega morja do Pirenej [illegible] vsega skupaj 40 velikih [illegible] pušk kalibra 20 mm, na [illegible] nacionalistov pa nad 600. [illegible] blikanske rezervne čete, [illegible] zamenjavale že izčrpane [illegible] ce v fronti, niso prevzem[illegible] njih samo položaje, temve[illegible] topove, strojnice in celo n[illegible] puške, ker so rezerve pri[illegible] na fronto brez orožja.

Končno ugotavlja Berth[illegible] se je republikanskemu vo[illegible] vodstvu vendarle posrečilo [illegible] ti republikansko vojsko be[illegible] jih izgub na novo, zadnjo [illegible] bno črto pred Gerono. Ker [illegible] videti, odkod bi lahko dob[illegible] trebno orožje in municij[illegible] malo verjetno, da bi se mo[illegible] uspešno upreti. Potem ne [illegible] imeli druge izbire kakor [illegible] ali podajo Francovim divi[illegible] ali pa se, ako jim bo to še [illegible] če, umaknejo čez mejo v [illegible] cijo ter se dajo tam raz[illegible] in internirati.—Po Jutru.

SLOVENSKA NARODNA [illegible] PORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije [illegible] posebno list Prosveta za k[illegible] ter potrebno agitacijo [illegible] društev in članstva in za [illegible] gando svojih idej. Nikak[illegible] ne za propagando drugih [illegible] pornih organizacij. Vsak[illegible] ganizacija ima običajno [illegible] glasilo. Torej agitatoričnim [illegible] in naznanila drugih pod[illegible] organizacij in njih društ[illegible] se ne pošiljajo listu Pros[illegible]

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta [illegible] prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni [illegible] nini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 [illegible] eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 [illegible] tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vrzoka, reči, [illegible] je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina [illegible] gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Ce[illegible] listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado. $6.00		Za Cicero in Chicago je.... $7.[illegible]	
1 tednik in.....	4.80	1 tednik in.....	6.[illegible]
2 tednika in.....	3.60	2 tednika in.....	5.[illegible]
3 tednike in.....	2.40	3 tednike in.....	3.[illegible]
4 tednike in.....	1.20	4 tednike in.....	2.[illegible]
5 tednikov in.....	nič	5 tednikov in.....	1.[illegible]

Za Evropo je.....$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti [illegible] SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj [illegible] tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skup[illegible] naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu list[illegible] in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne st[illegible] tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....